

Årsmelding 2019

Orkla Fellesforvaltning

Organisasjon 2019:

Representantskapet:

Orkdal

Jonny Svinsøyen Snøsen, Erlend Olsø, Ola By, Reinert Åkerholm, Beate Nordsteien, Helge Klungland. Vara: Knut Håvard Skaugen.

Meldal

Knut Voldøien, Roar Simundset, Oddmund Grefstad, Ola Storås, Harald Skagemo, Oddmund Grefstad. Vara: Jon Syrstad.

Rennebu

Nils Petter Gundersen, Vegard Heggem, Ragnhild Øverland, Evald Grane. Vara: Merete Fossum.

Representantskapet velges for 1 år. De som velges inn i styret velges inn i representantskapet for 2 år.

Styret:

Orkdal:

Jonny Svinsøyen Snøsen (2018), Helge Klungland (2019), vara for 1 år: Erlend Olsø

Meldal:

Ola Storås (2018), Oddmund Grefstad (2019), vara for 1 år: Roar Simundset

Rennebu:

Nils Petter Gundersen (2018), Evald Grane (2019), vara for 1 år: Ragnhild Nordbø

Valgåret i parentes.

Valgkomiteer i kretsene (2020):

Orkdal: Ola By (leder), Torleif Moe og Lars Metlid (vara)

Meldal: Erik Dragset (leder), Olav Ree og Sivert Dombu (vara)

Rennebu: Egil Torve (Leder), Kristin Skjerve og Martin Hoel (vara)

Sentral valgkomite (2019):

Trond Narve Stavne(Rennebu), Erik Kalstad(Meldal) og Ola Klingen(Orkdal)

Daglig leder er Rune Krogdahl.

Kontoradresse:

Landbrukssenteret Midt, 7336 Meldal.

2019 var det 19. hele driftsåret for Orkla Fellesforvaltning (OFF). Ett år preget av nok en ny tørr sommer, leirgraving, ny ukjent laksesykdom (Red skin disease), lavt innsig og oppløsning av Meldal Lakseklekkeri. Mye av overvåkingen av laksebestanden driftes nå gjennom pålegget fra Miljødirektoratet for en 5 årsperiode. Helge Klungland ble gjenvalgt som styreleder. Fangstrapporteringssystemet fungerte dårlig i enkelte perioder igjennom sesongen.

Faste saker krever mye tid; organisasjonen med 420 rettighetshavere, 2 runder med kretsmøter og RS-møter, midtsesongmøter (i år ble det 2), fagrådsmøter, 2 årsmøter i ErT (ordinært og ekstraordinært), fiskeregler og fiskere.

Høsten har etter hvert blitt den mest hektiske tiden på året, da det er da det meste av feltarbeidet foregår. I år var det ekstra mye ungfiskundersøkelser i september og oktober, både fra land og i fra båt. Filming med drone i store deler av november, både for telling og registrering av gytegroper. Prosjektering og finansiering av ulike prosjekter og tiltak tar også mye tid.

Valgkretsmøter, høstmøte, representantskapsmøte og vedtekter

For 9. gang ble det avholdt valgkretsmøter og representantskapsmøte i henhold til vedtektene fra jordskiftet. Høstmøtet ble arrangert for 3. gang i henhold til de reviderte vedtektene.

I alt møtte 47 rettighetshavere opp (Rennebu 19, Meldal 17 og Orkdal 11) på de tre ordinære valgkretsmøtene, i tillegg til styrets leder Helge Klungland, styremedlemmer og daglig leder Rune Krogdahl. På disse kretsmøtene blir valgene foretatt i tillegg til en gjennomgang av vanlige årsmøtesaker (regnskap, årsmelding, handlingsplan og budsjett).

Vi arrangerte et felles høstmøte for alle rettighetshavere i november i Meldal. Her møtte 26 rettighetshavere. Anders Lamberg, Vemund Gjertsen og Ole K. Berggård fra Skandinavisk Naturovervåking gikk igjennom overvåkingen de har vært delaktig i fra 2013. Vi gikk igjennom fangstall og overvåkingene fra sesongen 2019, rammevilkår og føringer fra det offentlige, før det ble åpnet for innspill på fiskeregler for 2020.

Fiskeregler i Orkla for 2020

Fastsettelse av reglene for 2020 har vært igjennom prosessen som er nedfelt i vedtektene for 3. året. Etter at data fra årets sesong og de ulike overvåkingsprosjektene forelå ble disse presentert på ett fellesmøte for alle rettighetshavere i Orkla. Videre fikk vi en tilsvarende gjennomgang og diskusjon i Fagrådet for Orkla.

Oppsummering av møtene ble så presentert og diskutert på Representantskapsmøte i Orkla Fellesforvaltning før de nye fiskereglene ble endelig vedtatt i styremøte 29/11-2019.

Av data som dannet grunnlaget for reguleringene kan nevnes:

- Rapport fra vitenskapelig råd for lakseforvaltning

- Laksetelleren på Bjørsetdammen
- Data fra drivtelling/gytegroptelling
- Utvikling i fangststatistikk på forskjellige vald og for hele elva
- Overvåkningsfiske i kilenotstasjon på Agdenes

Følgende fiskeregler for 2020 ble vedtatt:

Sesong: 1. juni – 31. august

Fredninger (ikke åpnet for uttak):

All ørret er fredet hele sesongen

All hunnlaks er fredet fra og med 1. juli

Kvoter:

Døgnkvote 1 laks

Sesongkvote 4 laks, hvorav maks 1 kan være over 80 cm og maks 1 kan være hunnlaks

Sesongen 2019

Reguleringer i 2019

I Orkla var det for 2019 fiske i perioden 1. juni – 31. august. Vi hadde en døgnkvote på en laks og en sesongkvote på 4, hvorav maks 1 over 80 cm og maks 1 hunnlaks. Ørreten var fredet hele sesongen og hunnlaksen ble etter midtsesongsevalueringen fredet fra og med 25. juli.

Fiskesesongen 2019

Sesongen 2019 startet med gode fiskeforhold og godt innsig og oppgang av storlaks, noe som ga gode fangster og optimisme.

Etter hvert gikk optimismen over, da mellomlaksen ikke kom når den skulle. Når den endelig kom, så var det i et lavt antall. Bedre ble det ikke av at smålaksen også kom seint og ikke i noe større antall.

I tillegg gjentok juliværet fra i fjor seg, høye temperaturer og svært lite nedbør.

Fangstene ble derfor lavere enn forventet. Etter det andre midtsesongsevalueringsmøte ble hunnlaksen derfor fredet fra og med 25. juli og ut sesongen.

I alt ble det tatt 18 757 kilo (19 825 kilo) fordelt på 3767 fisk (4252 fisk). Tall i parentes er 2018-tall. Stort sett var dette laks. 313 (387) sjøørret ble tatt i år, så selv om den har vært fredet for 10. året så sliter den. All sjøørret skal derfor settes levende ut igjen.

År	Totalt	Storlaks	Mellomlaks	Smålaks	Utsatt	Utsatt i %	Avlivet	Vekt
2019	3427	1125	1147	1155	1962	57 %	1465	18297
2018	3865	889	1881	1095	2473	64 %	1392	19331
2017	5330	1377	2004	1949	3643	68 %	1687	26083
2016	3618	1165	1530	923	2353	65 %	1265	19569
2015	4018	970	1823	1225	2600	65 %	1418	19523
5 år	4052	1105	1 677	1269	2606	64 %	1445	20561
10 år	4063	1133	1 664	1266	2061	51 %	2002	20455
15 år	4369	1137	1 656	1497				21235

3427 (3865) laks ble tatt med en samla vekt på 18 297 (19 331) kilo, noe som ga en snittvekt på 5,3 kilo (5 kilo). Fiskereglene i Orkla er de siste årene lagt opp til at man driver ett rettet fiske. Det vil si at man hovedsakelig kan ta ut de fiskene av bestanden som tåler en beskatning og et begrenset uttak av hunnlaks og storlaks.

Får man en annen fisk skal denne settes levende ut igjen. I og med at det ikke var hunnlaksfredning i juni og mesteparten av juli gikk den prosentvise gjenutsettingen en god del ned. I år ble det gjenutsatt i alt 1962 (2473) laks. Noe som gir en gjenutsetting på 57 %, en forholdsvis stor nedgang i forhold til gjennomsnittet de siste 5 år (64 %). Sammenligner man størrelsesgruppene, så er fangsten av mellomlaks godt under både 5, 10 og 15 års gjennomsnitt, mens smålaks er litt under. Storlaksen ligger ganske nøyaktig på gjennomsnittet. Laksetelleren og drivtellingen bekrefter at det var bra med storlaks i år, men lite mellomlaks.

De siste år har en stor del av gytebestanden bestått av flergangsgytere, noe som kommer av de strenge kvotene og den høye gjenutsettingsprosenten. På laksebørsen ble det innrapportert fangster tatt av i alt 1518 (1588) forskjellige personer. Det er 29 (41) personer som har fått over 10 laks, 6 (10) har fått over 20 laks.

Laksetelleren på Bjørset

Laksetelleren på Bjørset ble montert i 1996 for å undersøke reguleringsens påvirkning av laksens oppvandring i Orkla. Fram til og med 2012 var dette en del av Orkla-undersøkelsene, drevet og driftet av NINA ved Nils Arne Hvidsten. For å kunne forvalte en lokal bestand er man avhengig av å vite bestandens størrelse. Uten lakseteller i ett vassdrag har man begrenset kunnskap og det er vanskelig å vurdere om man har fisket opp 10 % eller 90 % av

laksen på elva. Denne kunnskapen er viktig for å kunne forvalte og styre etter et gytebestandsmål. Derfor har det i mange år vært lagt ned en stor innsats på å få finansiert og montert en lakseteller ved Bjørsetdammen. I påleggene fra MD til regulanten ble det ett krav om lakseteller. Telleren er derfor finansiert av regulanten i en 5 års periode.

I og med at påleggene kom så nært sesongstart var det først i 2017 de ble satt i gang. KVO har inngått avtale med NINA om å sørge for gjennomføring og rapportering av påleggene. Nina har videre inngått avtale med Skandinavisk naturovervåking (SN) for å ta seg av laksetelleren og drivtellingen. SN er de samme vi har brukt i de tre årene. I alt var 8 videokamera plassert i overkant av lukeåpningen. Disse dekket hele åpningen hvor laksen går opp.

Plasseringen av kameraene gir ett meget godt bilde og hele oppgangen av laks blir filmet og lagret på harddisker. Vi får dermed opptak av alt som går over dammen.

Foreløpige tall fra telleren:

År	Smålaks	Mellomlaks	Storlaks	Totalt
2013	580	642	124	1346
2014	1357	823	299	2479
2015	679	996	949	2624
2016	625	1420	955	3000
2017	1432	1528	918	3878
2018	865	1675	961	3501
2019	408	546	541	1495

Det foreligger foreløpig ikke noe detaljert rapport fra telleren for 2019. Rapporten fra 2013 til 2017 finnes her: https://www.researchgate.net/publication/328433290_SNA-Rapport_112018_Bestandsovervaking_av_laks_og_sjoorret_i_Orkla_i_arene_2013_til_2017

Midtsesongsevalueringsmøte – innføring av hunnlaksfredning fra 25. juli

Ved midtsesongevaluering av laksefisket gjøres en vurdering av hvor sannsynlig det er at man kommer til å nå gytebestandsmålet i inneværende sesong. For Orkla er gytebestandsmålet 18911 kilo hunnlaks som skal stå igjen til gyting. Hvis det er sannsynlig at antall gytefisk blir for lavt kan man iverksettes gitte tiltak som er avtalt

på forhånd. I disse vurderingene brukes all tilgjengelig informasjon som finnes (overvåkingsnota, laksetelleren, fangstrapportene osv.)

Situasjonen vi hadde i år var at det var et bra innsig og en oppgang av storlaks i juni når det var gode fiskeforhold, mens det kom lite mellomlaks og smålaks.

Styret i Orkla Fellesforvaltning vedtok på møte 4. juli å avvente eventuelle tiltak og satte et nytt evalueringsmøte den 18.07. På dette møtet vedtok styret med 4 av 6 stemmer å frede all hunnlaks fra og med onsdag 25. juli. Bakgrunnen for fredningen var svært lavt innsig av smålaks og mellomlaks. Det er også et lavt antall laks som går over Bjørsetdammen.

Dødlig fiskesykdom på villfisk - Red skin disease

Etter at det ble funnet flere døde fisk i Enningsdalselva i Østfold tidlig i sesongen fulgte vi og fiskerne ekstra godt med i år. Utover sesongen kom det rapporter om død fisk fra flere elver i flere land og etter hvert dukket det opp døde laks hos oss også.

Alt i alt fikk vi innrapportert 9 funn av døde fisk, hvor vi hentet de fleste og levert de inn til obduksjon til Veterinærinstituttet. Obduksjonen ga til svar at ingen fisk hadde den aktuelle sykdommen, men at noen hadde dødd av predatorskader, andre en naturlig død. Noen var kommet for langt i forråtnelsen for å bli obdusert. De som ikke ble innlevert var enten kommet for langt i forråtnelsen eller var blitt spist for mye av. En smålaks hadde fått den ene gjellebuen revet ut. Trolig som følge av en feilslått gjenutsetting. Slike fisker skal IKKE settes ut på elva igjen.

Leirgraving

Når elva går lita og varm over lengre tid opplever vi av og til at den begynner å grave i leire. I den nedre delen (ca. fra Solbu og nedover) er det mange steder hvor leira ligger utildekket enten i elva eller elvaløpet. Ved bestemte temperaturer eller strømnretninger/hastigheter kan elva begynne å grave og gi misfarget vann. Det er ikke mye som skal til før elva blir helt grå i slike tilfeller. Dette opplevde vi i år, da den

begynte å grave i en bakevje på Blåsmo. I området der ligger leira åpen over hele elveløpet. Dette bedret seg når temperaturen sank og vannføringen gikk opp igjen.

Fiskeoppsyn

Årets sesong startet med at vi måtte se oss om etter nytt oppsyn. Vi utlyste jobben på mai og tok inn 2 på intervju. Begge hadde både god kompetanse og erfaring med fiske og oppsyn, så vi valgte å ansette begge to. De var i full gang i juli og var ukentlig på oppsyn langs mesteparten av elva.

I tillegg til oppsynet så fikk daglig leder en del tips som ble fulgt opp. Et tips førte til bortvisning og ett gebyr, da vedkommende hadde brutt kvotereglene. Det kom utelukkende positive tilbakemeldinger på oppsynet.

Etter sesongen fikk daglig leder tilsendt privat anonyme brev med tips på navngitte personer. Brevene var ikke underskrevet og alt var skrevet ut på skriver, til og med adressen ble oppgitt. Dette er andre året det kommer slik anonyme brev privat hjem til daglig leder. På telefon kom det også flere konkrete tips på navngitte personer.

Desinfisering

Reglene for desinfisering er de samme som de har vært de siste årene; dvs at alle som kom fra utlandet eller som har fisket i et annet vassdrag i inneværende sesong skal desinfisere. Stasjonene var i år; Vertshuset Fannarheimr og (tidligere) Vormstad Camping i Orkdal, i Rennebu på Ry laksefiske på Ry og Bygdasenteret på Berkåk og i Meldal var det hos Leif Arne Ebbesen (Storås) og Knut Voldøien (Å).

Rapporter fra dem underveis viser at det går ganske greit. Fiskeoppsynet sjekket desinfisering under sine kontroller.

Tryg redningsbøyer

I sommer utplasserte Orkland Brann og Redning i samarbeid med Tryg Forsikring 15 livbøyer i Orklaparken mellom Forve bru og Gjølme bru. Disse er for alle de som ferdes i parken og i elva. Flere rettighetshavere videre oppover i elva har også fått utplassert livbøyer og flere vil komme etter hvert. Skal uhellet skje kan disse være veldig viktige! Vi håper derfor at de som er utplassert får være i fred og at det blir flere av dem til neste sommer.

Innlevering av laks

Mattilsynet stoppet i 2016 den mangeårige praksisen med innlevering av fisk direkte til helsetunene i Orkdal og Meldal. Etter mye informasjon og dokumentasjon fikk vi godkjent vår foreslåtte løsning av Mattilsynet før sesongstart 2017.

Helsetunene har vært godt fornøyde med løsningen. Mattilsynet har ført tilsyn og vi har fått tilbakemelding om at de var godt fornøyd hvordan dette var løst. Samme informasjonsmateriell og systemet med kvitteringsblokker ble derfor videreført og fisken kunne innleveres til 3 helsetun, ett i hver kommune.

Pukkellaks

Pukkellaks finnes «naturlig» i elver rundt det nordlige Stillehavet. At det er pukkellaks i norske farvann, skyldes at russiske myndigheter satte ut yngel i to omganger i siste halvdel av 1900-tallet. Det har vært pukkellaks i elver i Øst-Finnmark i mange år, først og fremst i oddetallsår. Da kommer laksen til elvene for å gyte. Pukkellaksen kan produsere millioner av yngel som vil konkurrere med yngel av annen laksefisk om mat og plass. Pukkellaksen vil redusere antall små bunndyr og krepsdyr ved beiting. Et høyt antall pukkellaks kan spre sykdomsorganismer til villaks og oppdrettsfisk. Det ser ut til at pukkellaks i nordområdene har større sjanse for å overleve i varmere havvann. Sjansen for at pukkellaks vil overleve og etablere seg, vil trolig bli forsterket i takt med utviklingen mot et varmere klima. I 2017 var det en innovasjon av pukkellaks i mange elver i mange land, også her i Orkla. Hvor mange er litt usikkert i og med vi ikke hadde et system for å registrere de da. De som ble innrapporter var i underkant av 20 stk. I 2018 så vi ingen, men i og med disse har en 2 års syklus var vi meget spente i forkant av 2019 sesongen. Heldigvis ser det ut som om den ikke har hatt så stor gytesuksess i Orkla i 2017. I alt fikk vi innrapportert 7 pukkellaks i 2019. Om disse er klekket i Orkla vet vi ikke.

Overvåking utenfor fiskesesongen

Overvåkingsfiske etter rømt oppdrettsfisk etter ordinær fiskesesong

Overvåkingsfiske skjer i regi av NINA på oppdrag av MD og formålet er å registrere andel av oppdrettsfisk i bestanden i mange norske lakseelver.

Orkdal Jeger og fiskerforening utførte overvåkingsfiske i den nedre halvdel, mens Evald Grane fra Rennebu var kontaktperson i den øvre halvdel. Det ble tatt prøver av alle fangede fisk.

Drivtelling

KVO er igjennom pålegget pålagt å gjennomføre drivtelling fra Bjørsetdammen og ned til sjøen. Dette er en telling som er avhengig av sikten i vannet og det har variert fra år til år hvor mye de har fått telt. I år var det dårligere sikt enn noen gang og det ble ikke gjennomført ordinære drivtelling. NINA gjennomførte noen testdriv og rapporterte om en del mindre fisk å se i år enn i forhold til i fjor.

En oppsummering over årene 2013-2017 finnes her:

https://www.researchgate.net/publication/328433290_SNA-Rapport_112018_Bestandsovervaking_av_laks_og_sjoorret_i_Orkla_i_arene_2013_til_2017

Gytegroptelling 2019

I 2008 ble mesteparten av elva flydd og 3 referansestrekninger ble plukket ut. På disse strekningene ble det foretatt telling av gytegroper fra helikopter i 2009, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 og 2016. Fordelen med å telle fra helikopter er at man ser gropene godt og at det går kjapt. Derimot kreves det mye organisering, det er kostnadskrevende og man er veldig avhengig av værforholdene. Derfor kjørte vi en liten test i 2016 om det lot seg kjøre å filme det samme med drone. Resultatet var såpass overbevisende at vi bestemte oss for å ta tellingene fra og med 2017 med drone. Selv om vi kom seint i gang fikk vi flydd hele de to øverste strekningene og halve av den nederste. Fordelene er mange, for eksempel kan vi fly selv om det er snø, man er ikke avhengig av andre, kan fly på kort varsel når forholdene er gode, vi kan telle i ro og mak innendørs og ikke minst kan vi dokumentere hva vi har sett. Større deler av elva blir også tilgjengelig med drone.

2019 var tredje året vi brukte drone. I år var været mer på vår side og vi fikk filmet alle de tre referansestrekningen under ganske like forhold. Fjoråret var litt utfordrende med tanke på vind og lys, mens i år fant vi en annen måte å løse det på. Vi fikk systematisert bedre både hvordan vi legger opp filmingen av hver strekning, hvordan vi filmer hver etappe og hvordan disse så blir gjennomgått i ettertid.

I år fikk vi en halvering av antall groper i forhold til i fjor, tross bedre forhold og filming. Resultatet samsvarer godt med overvåkingen / tellingen ved Bjørsetdammen og det generelle inntrykket av sesongen. Gledelig var det at det var forholdsvis god gyting i Rennebu i forhold til i fjor, selv om mye av dette trolig må tilskrives bedre og mer komplett filming.

Også i år informerte vi om årets gytegroptelling på høstmøtet for alle rettighetshavere, fagrådsmøte for Orkla og Representantskapsmøte i Orkla Fellesforvaltning. Resultatet ble videre brukt i vurderingen av årets sesong og som en del av datagrunnlaget for fastsettelse av nye fiskeregler.

Strekning	2008	2009	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2018	2019
1. Grøtte-Mærk bru	225	146	136	64	44	111	93	133	330	269
2. Meldal bru-Lo bru	228	154	151	51	110	138	207	124	400	158
3. Vormstad - Forve	21	68	139	50	292	315	156	96	102	53
	475	368	425	165	446	564	456	353	832	480

Safepass - merking av fisk og ledlys

Safepass er et 3-årig forskningsprosjekt for å finne bedre, enklere og sikrere passering forbi inntak til kraftverk for smolt og voksenfisk, både på opp- og nedvandring. Prosjektet finansieres i hovedsak av forskningsrådet, mens Trønderenergi bidrar i den delen som foregår her. I Orkla skal forskere fra NINA, SINTEF, NTNU, samt universitet i Danmark og Tsjekkia kartlegge utvandringen av 50 vinterstøing og 100 smolt. De skal finne ut hvordan fisken vandrer i Bjørsetdammen ved å bruke akustiske merker og lyttebøyer. Man vil også undersøke om led-lys kan skremme fisken fra å gå inn i inntaksbassenget. Resultatene vil kunne brukes for å skreddersy for eksempel utformingen av trappa ut av Bjørsetdammen, slik at fisken velger å gå ut via den i stedet for å ende opp foran inntaksgrinda. 50 vinterstøinger og 100 smolt ble fanget og merket i Orkla. Ved å sette informasjonen fra vandringsmønsteret til fisken sammen med vannstrømmene i Bjørsetdammen vil man kunne få en bedre innsikt i hvorfor fisken velger å svømme der den gjør. Tidligere forskning har vist at strømningsmønsteret i en elv betyr mye for hvilke svømmeruter fisken tar. Simuleringer i modellen tyder på at man kan løse deler av dette ved å styre smolten med ledegarn. Rapport med forslag av tiltak vil trolig foreligge i løpet av 2020.

Validering og optimalisering av drivtelling og laksetelling med video

NINA og Skandinavisk Naturovervåking laget sist vinter et undersøkelsesopplegg som skulle svare på mange stilte problemstillinger vedrørende drivtelling som metode. Undersøkelsene vil ha stor generell verdi. Orkla ble valgt som hovedområde for undersøkelsene, og resultatene vil derfor ha stor relevans og nytte for forvaltningen av laksestammen i Orkla og for Trønderenergi. Undersøkelsen ble koordinert med pågående finansierte undersøkelser.

Målsetningen med prosjektet var å fremskaffe ny kunnskap om drivtelling til bestandsestimering og klassifisering av laksefisk for å vurdere metodiske usikkerheter og forbedre metoden.

Rapport fra prosjektet foreligger pr i dag ikke.

Egg og ungfiskundersøkelser etter utfall i minstevannføringsløpet

Etter utfallet på Bjørsetdammen i desember 2017 ønsket vi å undersøke eventuelle effekter av dette. Først og fremst ønsket vi å finne ut hvor stor grad yngel og ungfisk hadde overlevd. I tillegg ønsket ville man å se hvordan dette hadde gått utover eggene i den øvre delen av strekningen. Derfor ble gjort ett forsøk i vår for å sjekke en del gytegrøper. Dessverre gjorde vannføringen det at det ikke var gjennomførbart.

Ungfiskundersøkelsene ble gjort i september med 15 elfiske-stasjoner på den berørte strekningen og 5 referansetrekkninger, 2 nedstrøms og 3 nedstrøms. Undersøkelsene ble gjort i regi av NINA. OFF var innleid både på egg- og yngelundersøkelsene. Undersøkelsene ga ingen indikasjoner på at utfallet har hatt noen større negativ påvirkning på ungfiskbestanden av laks og ørret på den berørte strekningen. Det ble funnet gjennomgående høye tettheter av både årsyngel og parr av laks. For ungfisk av ørret var tetthetene lave for alle aldersklasser og undersøkte stasjoner. Det er imidlertid et begrenset sammenligningsgrunnlag som gjør at det er vanskelig å konkludere med sikkerhet hvilken effekt utfallet kan ha hatt.

I sesongen 2019 opplevde vi videre ett par uheldige bråstopp i kraftverkene Brattset / Grana, som gjorde at vannføringen falt brått. Vi var i kontakt med KVO og ble enige om at NINA kontaktes for å undersøke hvilken påvirkning dette har hatt på ungfisken i de berørte områdene. Ungfiskundersøkelsene på grunn av utfallet ved Bjørsetdammen i fjor ble derfor utvidet med 10 nye landstasjoner og 2 strekninger med båt. Fra båten ble det da undersøkt 20 stasjoner fordelt ut over nesten 20 kilometer med elv. Fra land ble det totalt fisket over 34 stasjoner.

Undersøkelser av gytegroper på januar

I år startet feltarbeidet tidlig. Etter å ha sett igjennom dronefilmene sammen med Anders Foldvik fra NINA dro vi ut i elva for å sjekke om det som så ut som groper på tørt land faktisk var det. Og det var det. Vi fant egg på første spadetak. Dessverre var det kun døde egg i de 3 gropene vi sjekket rett nedenfor Bjørsetdammen, men vi fant levende egg lengre ned på strekningen. Vi ønsker å undersøke dette nærmere. Høsten 2019 la det seg tidlig is på minstevassføringsløpet, så vi fikk ikke undersøkt noe da.

Gytegrusutlegging - nye gyteområder for laks i Orkla

Ved habitatkartlegging av gyteområder mellom Stoin og Brattset kraftstasjon avdekket UNI Research Miljø flere områder som er aktuelle for å legge ut gytesubstrat og andre habitattiltak. Det ble derfor opprettet og gjennomført forundersøkelser ved elektrisk fiske (elfiske) på seks stasjoner ved Brattset kraftstasjon høsten 2017. Vanskelig tilgjengelighet i øvre deler av strekningen gjorde at man i første omgang foreslo tiltak med

utlegg av gytesubstrat ved Nylendefossen og ved Brattset kraftstasjon. I tillegg ble det foreslått å åpne opp for å sikre årssikker vannføring i østre løp ved Ingridøya rett nedstrøms Brattset kraftstasjon sammen med utlegg av blokker på toppen av vestre løp. Gytegrusutleggingen ble gjennomført i løpet av høsten 2018 med hjelp av NINA, UNI Research Miljø, TrønderEnergi og OFF. Helikopter ble brukt til å fly ut sekker fylt av gytegrus som ble nøye utplassert av forskerne. I år ble området undersøkt både for å se etter yngel fra gyting året før og nye gytegroper for i år. Med drone så vi flere gytegroper også i år, men usikker på om dette er groper i den utlagte gytegrusen eller ikke. Sideløpet ble av ukjente årsaker ikke åpnet, men planen er at det skal gjennomføres i 2020.

Driftsplanen / Handlings- og Arbeidsplan

Informasjon om gjenutsetting

I 2013 ble det sendt en bekymringsmelding til Mattilsynet fra noen fiskere om at forvaltningen i Orkla ikke var forsvarlig. Mattilsynet konkluderte da med at våre tiltak IKKE er i strid med dyrevelferdsloven da vi har informert og lagt til rette til at dette kunne skje på en forsvarlig måte. De hadde da gått gjennom informasjonen på hjemmesiden vår og funnet tilstrekkelig informasjon. Mattilsynet understreket videre at det påligger den enkelte sportsfisker ett selvstendig ansvar om å fiske på en slik måte og metode at det er i samsvar med dyrevelferdslovens bestemmelser.

I 2016 ble det på nytt sendt bekymringsmeldinger til Mattilsynet av fiskere og med samme svar/ konklusjon fra Mattilsynet.

Vi legger fortsatt ned mye ressurser og tid i kunnskapsinnhenting og informasjonsarbeid om gjenutsetting, da temaet er viktig og fortsatt noe omdiskutert.

Vi har utarbeidet en egen side om gjenutsetting, demonstrasjonsvideo, gjenutsettingskurs, instruksjon og muntlig info av oppsynet. I regi av ErT har vi fått laget spesialhvoer for gjenutsetting, brosjyremateriell og egne målebånd.

Pålegg om undersøkelser og tiltak i Orklavassdraget

Den 12. mai 2016 vedtok Klima- og miljødepartementet en avgjørelse i klagen fra KVO om påleggene fra Miljødirektoratet. KVO har inngått avtale med NINA om gjennomføring og rapportering av hele prosjektet. Fagrådet for Orkla fungerer som faggruppe for påleggene. OFF deltar i større eller mindre grad i mange av disse påleggene. De står nærmere beskrevet under andre avsnitt i årsmeldingen.

Følgende undersøkelser og tiltak skal gjennomføres i Orklavassdraget:

1. Videreføre årlige fisketellinger med bruk av elektronisk fisketeller på Bjørsetdammen.

2. Utrede alternative lokaliteter til Bjørsetdammen nederst i vassdraget for å registrere hele den samlede fiskeoppgangen i Orkla.
3. Videreføringen av dagens fisketeller og videoanalyse på Bjørsetdammen skal suppleres med drivtelling om høsten.
4. Årlige rapportering av fangst av laks og sjørørret i Orkla og rapportering av beskatningen i fisket i vassdraget ovenfor fisketelleren ved Bjørsetdammen.
5. Kartlegging av kjønnsfordeling i et representativt utvalg av oppvandrende laks i reguleringspåvirkete deler av vassdraget.
6. Oversiktskartlegging av flaskehalser for produksjon av sjøvandrende laksefisk på strekningen mellom Bjørsetdammen og utløpet av Svorkmo kraftverk.
7. Årlige analyser av vannføringsforhold i reguleringspåvirkete deler av Orkla med bestander av sjøvandrende laksefisk.
8. Utrede og iverksette effektive tiltak for å hindre innvandring av fisk i inntaket til Svorkmo kraftverk.
9. Utarbeide plan for habitatrestaurering i området oppstrøms Brattset kraftverk.
10. Kartlegge eventuelle vandringshindre skapt av reguleringen for sjøvandrende laksefisk der sideelver og –bekker møter hovedelven i 2017 og 2018

11. Resultater fra utførte tiltak og undersøkelser, som skal korrigeres for innslaget av rømt oppdrettslaks på bakgrunn av resultater for Orkla fra det nasjonale programmet for overvåking av rømt oppdrettslaks, skal rapporteres årlig innen 1. mai i oppdragstakers rapportserie.

Rapporten for 2018 ligger her:

<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2608372>

Meldal lakseklekkeri

Tidlig på året dukket det opp en tidligere styresak om Meldal Lakseklekkeri, men det var ingen informasjon om hvordan saken hadde gått videre. Vi etterspurte mer informasjon både fra styrets siste valgte leder og fra kommunene. Det viste seg at det var nærmere 15 år siden det hadde vært noen aktivitet der. Vi kontaktet derfor flere av de som hadde innskutt kapital. Etter hvert ble det så holdt et styremøte hvor de vedtok å ha et ekstraordinært årsmøte. Styret foreslo til Årsmøte å oppløse klekkeriet og betale tilbake andelene til andelshaverne. Vi fikk tak i oversikten over styremedlemmene for å kunne informere nærmere hva vi tenkte var en alternativ løsning. Vi skrev så et brev hvor vi orientert om hva vi gjorde sammen med Vannområdet Orkla av kultivering og hvorfor vi mente at det fortsatt var stor bruk for midlene til dette arbeidet. Derfor burde også lagets midler gjøres om til et fond slik at midlene kan brukes til kultiveringstiltak: Dette vil være i tråd med formålet det ble

opprettet for. Dette brevet ble sendt ut til andelshaverne sammen med innkallingen til det ekstraordinære årsmøtet.

På Årsmøtet støttet alle andelshaverne med ett unntak forslaget om å bruke de innskutte midlene til å opprette et kultiveringsfond for Orkla.

Kultiveringsfondet for Orkla ble så opprettet og lagt inn under Vannområdet Orkla.

Gytefeltregistrering

De siste årene har vi fått spørsmål om kryssing av elva fra flere hold. Dette være seg strømkabler, fiberkabler, vannrør, kloakkrør osv. I tillegg får vi henvendelser når det har er bygingsaktivitet i elva, broer, gang og sykkelbaner. Entreprenører eller kommunene tar gjerne kontakt med oss i forbindelse med tidspunkt / periode for gjennomføring av tiltak og om hvor de eventuelt kan krysse elva.

De siste 3 år har vi fløyet deler av elva med drone for å telle gytegroper. På de strekningene vi har fått fløyet (ca. 25 km) er gytegroperne gjerne konsentrerte på korte strekninger. Disse gytefeltene ønsker vi å få kartlagt i hele elva, slik at vi unngår at disse blir ødelagt. Gjennom den ordinære gytegroptellinga får vi årlig kontrollert hvor stabile gytefeltene er.

I år var det fine forhold og vi fikk fløyet en god del utover de ordinære referansestrekningene. Rett etter gyting ble det kaldt og isen la seg i minstevassføringsløpene og gjorde at det var umulig å filme der.

I løpet av en sesong eller to håper vi å ha kartlagt hele elva.

Vannrammedirektivet – vannområde Orkla

Vanndirektivet er et av EUs viktigste miljødirektiver, og banebrytende for europeisk vannforvaltning.

Hovedmålet er å sikre god økologisk miljøtilstand i vann, både vassdrag, grunnvann og kystvann. Bakgrunnen for vanndirektivet er en forståelse av at Europas innbyggere må ta vare på sine vannressurser på en bedre måte hvis ikke framtidige generasjoner skal få redusert levestandard. Videre en forståelse av at vannet er grenseløst og at vi er avhengige av

samarbeid på tvers av nasjonale og andre administrative grenser for å sikre en god tilgang på rent vann.

Arbeidet med oppstart av vannområde Orkla tok betydelig lengre tid enn antatt, men skjøt fart i 2015. Da ble Thomas Ruud ansatt i 50 % stilling for å arbeide med vannområde Orkla. Marte Turtum ble ansatt i 80 %, da Ruud sluttet våren 2017. Vi videreførte og utvidet samarbeidet, da vannområdet Orkla er en naturlig samarbeidspart i de fleste saker i større eller mindre grad.

Beklageligvis ble det lite aktivitet i 2019, pga at Turtum sluttet tidlig på året. Odd Lykkja ble så ansatt i 50 % midtveis i året. Vi har fått planlagt en del konkrete prosjekter sammen med NINA fra og med 2020, basert på den tiltaksretta kartleggingen av sjørretvassdrag.

Videre så søkte vannområdet og vi, sammen med grunneierne om å få fjernet en del masser i utløpet av Sya. Et tiltak som ble gjennomført på slutten av året.

Tiltaksrettet kartlegging av sjøørrevassdrag

Undersøkelsene og den tiltaksorienterte kartleggingen går over tre år og har blant annet som formål å:

- Gjennomføre en problem- og tiltaksrettet kartlegging av sidevassdrag til Orkla med nåværende eller tidligere forekomst av sjøørret, beskrive vassdragenes egnethet for sjøørret, identifisere årsaker til tap av eller reduksjon i bestander, samt foreta en vurdering av hvor det vil være hensiktsmessig å foreta tiltak subsidiært hvilke tiltak som er hensiktsmessige
- Kartlegge oppvandringsforhold fra hovedstrengene av Orkla og opp i sidevassdrag, og angi eventuell endring i produksjonspotensiale for sjøørret i (dagens) eksisterende anadrom strekning
- Sikre et godt datagrunnlag for en kontinuerlig evaluering av effekter av et endret trusselbilde for sjøørreten i vassdraget
- Klassifisering av økologisk tilstand for vassdraget etter forslag i vannforskriften, gjennom bruk av både laksefisk og bunndyr som kvalitetselement
- Undersøke effekter på ungfiskbestander av gjennomførte tiltak. Skape lokalt engasjement for sjøørrevassdrag

Et av hovedmålene med undersøkelsen er at de skal være tiltaksorientert og munne ut i konkretet tiltak for å bedre forholdene for sjøørret i Orklavassdraget. Selv om det tar noe tid og krever noen år med undersøkelser for å identifisere årsaker til f.eks. lave bestander av sjøaure i sidebekker, har tilsvarende undersøkelser i Gaulavassdraget (siden oppstart i 2013) ført til at det nå er gjort flere tiltak, og er planlagt tiltak i en rekke av de undersøkte sidevassdragene.

Totalkartlegging med fokus på problemkartlegging, årsakssammenhenger og sjøaure har ikke tidligere vært gjennomført i Orkla.

Prosjektet er et samarbeid mellom NINA, Orkla fellesforvaltning og Vannområde Orkla, og er finansiert som et spleiselag mellom

Miljødirektoratet, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Vannområde Orkla. I tillegg vil det være stor synergi med påleggsundersøkelser som NINA gjennomfører på oppdrag for KVO / Trønder Energi Kraft.

Delrapport for 2018 ligger her:

<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2608372>

Kultivering - restaurering av sjørrretbekker

Høsten de siste 6 årene har vi jobbet en del med restaurering i bekker og har fått gjenåpnet en del strekninger. De siste årene har dette vært i samarbeid med Vannområde Orkla. Mange bekker er blitt befart, men ikke alle er det blitt gjort noe med. Noen er blitt prioritert bort på grunn av at de går helt tørre for vann om sommeren. Andre er det vanskelig å gjøre noe med for oss, da problemet er større kulverter eller andre oppgangshinder som kreves ett større arbeid. Etter at samarbeidsprosjektet med NINA, Vannområdet Orkla og oss i «Tiltaksrettet kartlegging av sjøarevassdrag i Orkla (2017-2019)» kom i gang har vi tatt i bruk resultat derfra til vår prioritering og planlegging.

Orkdal har vi vært og gjort større eller mindre tiltak i Ustørja, Follobekken, Evjensbekken, Leirbekken, Litjmobekken og Sola, i Meldal: Mosbrunnskjerva, Vigda, Føssa og Ryånda og i Rennebu: Huronda, Jora og Tynna. Bekkene varierer mye både i standard og størrelse, så det har vært mange forskjellig type tiltak. Arbeidsmengden har også variert fra bekk til bekk. Mest har det vært av rydding. Masse trær, kvist og søppel er blitt fjernet, slik at fisken kan få gå uhindret opp og ned. Det er blitt bygget både strømførstærkere og terskler av stein og tre. Gytegrus, større stein og steinklynger er lagt ut. Vi har el-fisket flere bekker, fått kartlagt og planlagt noen større tiltak. Noen av de større tiltakene er ny bru i stedet for kulvert i Leirbekken, en trapp- / kanalløsning over kulvert i Evjensbekken, fjerning av mye finmasse i Ustørja og bygging av strømførstærkere og skjul. Planen videre nå er å ta tak i noen større prosjekter. Vannområdet Orkla, NINA og vi har prosjektert og søkt om finansiering på 4 tiltak.

Fortløpende fangstrapportering: Laksebørs

En god forvaltning av laksen er avhengig av god rapportering. Ordningen med pliktig fortløpende rapportering ble innført allerede før sesongen 2011. Dette fungerer stadig bedre, men vi har fortsatt et forbedringspotensiale. Fangstrapportering er svært viktig både i forhold til arbeidet med gytebestandsmål/midtevaluering og pressearbeid som er svært verdifullt for vassdraget. Det er viktig å huske at manglende og sen rapportering kan gi oss innstramminger og reguleringer hvis gytebestandsmålet blir for lavt. Fra

Miljødirektoratets hold er signalene klare, og man er villig til å stenge fisket på strekninger der manglende / sen rapportering gjentar seg.

I 2017 endret vi systemet for innrapportering helt. Sammen med Gaula og Verdalselva tok vi i bruk systemet Namsen har brukt ett par år; laksebørsen fra Brief-it. Her rapporterer fiskere selv direkte via web eller en app. Fiskeforvalteren for Trøndelag kom med et klart ønske til elvene i Trondheimsfjorden om å ta i bruk systemet. I 2019 hadde vi en del problemer i starten og opplevde utover i sesongen at det ikke fungerte for enkelte fiskere.

Informasjon og kommunikasjon internt og eksternt

Orkla-info

Informasjonshefte Orkla-info ble i 2019 sendt ut på nyåret og vårparten. I februarutgaven var det innkalling og informasjon om valgkrets møtene på februar. Ellers i heftene blir det informert om hva vi gjør og skal gjøre, dette i stedet for å sende ut brev om hver enkelt sak. Årsaken til det er at det er svært tids- og kostnadsbesparende, samt at all informasjon blir samlet på en plass. Nye bestemmelser og endringer i lover og regler for Orkla blir omtalt her. De vi har epost-adresse på får det på epost, resten via vanlig post.

Facebook og nye hjemmesider: www.orklaguide.com

I vår fikk vi utarbeidet nye nettsider med hjelp av Silje Gården Lian ved Næringshagen i Orkdal. De nye sidene er laget med publiseringsystemet WordPress (WP) som gjør det mye enklere for oss å holde de oppdaterte, samt lett å publisere nyheter o.l. De har også gjort det mulig å bygge opp et oversiktlig arkiv for organisasjonen. Sidene er utviklet både for web og mobil.

Funksjoner i WP gjør det enkelt å publisere saker videre på facebook-siden i vår. Ved å kombinere hjemmesiden og facebook får vi informere både fiskere og rettighetshavere effektivt og til lave kostnader. Siden har nå i underkant av 1800 følgere. I hovedsak er det nok fiskere som følger med på siden, men også flere og flere rettighetshavere. De er flinke til å dele saker som vi legger ut.

Vertskap for Laksesamarbeidet Trøndelag

Laksesamarbeidet Trøndelag hvor de tre laksenæringene i Trøndelag deltar hadde på høsten en «bli kjent»-tur i Orkla og Gaula. Styrets leder og daglig leder var med delvis som deltakere og delvis som vertskap på turen. Fokuset vår var på kultiveringen av bekker og hvor verdifull hver enkelt laks kan være i vassdragene.

Oppmøte var på Bårdshaug Herregård. I Orkla hadde vi lagt inn første stopp i Leirbekken. Der fikk gruppen se hvordan den nye brua fungerte og hvor viktig slike

tiltak kan være for en bekk. Turen gikk videre til Bjørsetdammen, hvor de fikk en orientering om overvåkingen i elva: drivtelling, lakseteller, gytegroptelling mm. Lunsjen tok vi på Aunan Lodge hvor verten Vegard Heggem etter lunsj holdt ett foredrag om drifta på Aunan og viktigheten av hver enkelt fisk for et slik etablissement. Turen gikk så videre til Berkåk og ned Gauldalen. Her hadde vi også et par stopp før vi returnerte til Bårdshaug Herregård igjen. Under turen byttet vi litt på å være guider; Helge og Rune opp Orkladalen og Siri og Torstein ned Gauldalen.

Villaksenens dag /Grautdan på Å

Tidlig i vår fikk vi en henvendelse fra Meldal bondekvinne­lag om at de ønsket å ha laksen og Orkla som fokus under årets grautdag på Å. Vi var selvsagt positiv til det og den 2. juni deltok vi så med stand og informasjon om laksen og elva. Sammen med Trond Syrstad fra LTS og Torstein Rognes fra Elvene rundt Trondheimsfjorden arrangerte vi en slags villaksens dag under grautdagen. Det var muligheter for både å delta på laksesti, prøve fiskeutstyr, se på kasteoppvisning og diskutere laksefiske.

Nasjonal vannmiljøkonferanse

Vi ble forespurt av Miljødirektoratet om å holde et foredrag på denne konferansen i Oslo om hva vi har gjort konkret av kultivering i bekk i Orkla. I foredraget fokusert vi på hvilke utfordringer sjørreten har i Orkla og hvordan vi har løst noen av de med konkrete eksempler.

Samme foredrag foredro vi i Molde 6. juni etter at vi ble spurt av Møre og Romsdal Vannregion om å holde det på deres høringsmøte.

Studietur til 3 elver i Skottland

Gjennom Laksesarbeidet Trøndelag deltok Styrets leder og daglig leder på tur til Skottland. Fokuset lå på hvilken overvåking de lokale elveforvaltningene drev og hvilken påvirkning de opplevde fra oppdrett og sjøfiske i Skottland. Vi var i elvene River Dee, River Spay og River Devron. De siste år har bestandene blitt redusert uten at det har funnet hovedårsaken. En teori flere hadde i Skottland var økende bestander av ulike predatorer.

Ryddeaksjon i vår

Årets ryddeaksjon i samarbeid med Vannområ det Orkla og Meldal barne- og Ungdomsskole var å få ryddet langs Sya og fra Meldal sentrum og opp til utløpet av Sya. Vi blir hvert år overrasket over hvor mye søppel vi finner.

Innmeldelse Norske lakseelver

Etter å ha hatt møter og kontakt med Norske Lakseelver valgte styret i Orkla Fellesforvaltning enstemmig å melde seg inn. I 2020 skal de vedta nye vedtekter på Landsmøte som skal holdes på Bårdshaug Herregård. Etter at vi ble medlem i Norske lakseelver har vi deltatt på en regionsamling på Stjørdalen og har gitt en grundig tilbakemelding på forslaget til nye vedtekter.

Seminar Fang-og-slipp i sportsfisket. Dyreplageri eller god naturforvaltning?

Tidlig på året deltok vi på NMBU sitt årlige seminar for aktører i og representanter for forvaltning, næring, fiskere, forskning og utdanning innen sportsfiske/fiskeforvaltning. Seminaret går over en dag og samlet mange aktører i tillegg til studentene. Årets tema var fang og slipp. Foredragene ga flere ulike syn og var fra ulike vinkler på temaet.

Diverse

Fellesforvaltningen hatt kontakt med MD, Gaula Fiskforvaltning, Norske Lakseelver, Fylkesmannen, Fylkeskommunen, NINA, Mattilsynet, NVE, kommuner og KVO. Orkla Fellesforvaltning har vært representert ved ulike fora, blant annet Fagrådet for Orkla, Fagrådet for Trondheimsfjorden, Laksesamarbeid Trøndelag, Elvene rundt Trondheimsfjorden og Norske Lakseelver.

Orkla Fellesforvaltning har i deler av 2019 vært medlem i Norske Lakseelver og er en del av ErT.

Det er blitt avholdt 6 styremøter.

(sign)

Nils Petter Gundersen

(sign)

Evald Grane

(sign)

Oddmund Grefstad

(sign)

Ola Storås

(sign)

Helge Klungland

(sign)

Jonny S Snøsen

